

УДК 159.942

ФЕНОМЕН ЗАЗДРОСТІ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ТА ФІЛОСОФСЬКІЙ НАУЦІ*Яртим М.І.***Кривопишина О. А.**, д-р психол. наук, доцент
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Заздрість найчастіше розуміється як неприязне, вороже ставлення до успіхів, популярності, моральній перевазі або переважного положення іншої особи. Таке розуміння заздрості як ворожої, «Чорної», йде від філософів. Ф. Бекон зазначав агресивний характер заздрості: «Хто не сподівається зрівнятися з ближнім в перевагах, намагається зрівнятися з ним, завдаючи шкоди його благополуччю» [1, с.56]. Про те ж писав і Р. Декарт: «Нема ні одного пороку, який так би шкодив благополуччю людей, як заздрість, бо ті, хто ним заражений, не тільки засмучуються самі, але і, як тільки можуть, затьмарюють радість інших» [1, с.57]. Декарт – розділив заздрість на “справедливу” та “несправедливу”, посперечавшись з Аристотелем, який стверджував, що заздрість – це важка недуга суспільства.

Адлер пов'язує заздрість з почуттям неповноцінності. Він підкреслює, що заздрість це фактично визнання власної підпорядкованості іншій людині, того, що він стоїть нижче, ніж інший, заздрість пов'язана з почуттям безсилля і безпорадності. Тобто, заздрість пов'язана з частковим порушенням самооцінки. Найбільш заздрісними вважаються люди з завищеною самооцінкою. Вони ставлять себе вище за інших і отримують моральну насолоду від невдачі падінь своїх знайомих чи навіть друзів. Причин для виникнення заздрості дуже багато. Вони пов'язані з різними факторами розвитку кожної особистості. Можливо недостатній рівень виховання і навіть лінь. Просто так в житті нікому нічого не дається, але замість того, щоб сидіти і заздрити іншим, треба старанно працювати, щоб заздрити почали тобі [1, с. 78].

Заздрість є не що інше, як прагнення людини до того, щоб все: успіхи, заслуги інших людей, багатство – безроздільно належало тільки йому. А. Шопенгауер стверджував, що хоча заздрість природна і властива людині, все-таки вона порок і разом з тим – нещастя: «Заздрість показує, наскільки люди відчувають себе нещасними, а їхню увагу до чужого поведінці та становищу – як сильно вони нудьгують» [4]. Тому, ми повинні дивитися на неї як на ворога свого щастя і намагатися придушити її як злого демона.

Сучасні психологи зауважують: якщо заздрість поширена в популяції, то будь-яка соціальна згода, прояв прав і свобод, справедливості стає зовсім неможливим. Загалом заздрість оцінюється як дезорганізуюча сила, тому інституалізація заздрості може бути визнанням домінування агресивності, озлобленості, недобррозичливості в суспільстві. Заздрість – збиткове почуття, яке намагається заповнити порожнечу або який-небудь особистісний недолік, відсутність психологічної рівноваги й гармонії [2, с.101].

Л. А. Дяченко та М. І. Кандибовіч розглядають заздрість як соціально-психологічну рису особистості, яка виявляється в невдоволення, недобррозичливість по відношенню до інших людей, яким щастить, які досягли благополуччя. Вони розглядають заздрість як порок, як ознака обмеженості розуму і дрібязковості характеру. Однак таке розуміння швидше відноситься до заздрісності як властивості особистості [3].

Французький мораліст першої половини ХІХ ст. П'єр Буас писав: «Людина, повністю віддана своїй творчості, немає ні потреби, ні часу заздрити іншим» [4]. Важко зосередитися над чимось своїм, а голова зайнята чорними думками про чужий добробут, чийсь досягнення, не твої успіхи. Побачивши одного разу заздрісного чоловіка, який мав насуплений вираз обличчя, філософ Біон звернувся до нього з такими словами: «Не знаю, чи то в тебе неприємність, чи в когось іншого радість» [5].

З точки зору французького драматурга Антуана де Ламота існує “позитивний” компонент заздрості: «Заздрість – це підсвідоме вшанування, яке проявляє хтось жалюгідний до когось кращого!» [3]. Таким чином, заздрячи великим особистостям, ми робимо не що інше, як визнаємо нашу повагу до них. Крім того, доведено, що кожен може заздрити тільки собі подібному. Наприклад, людина не може заздрити силі тигра чи красі квітів. Англійський письменник МанDEVІЛЬ каже з цього приводу: «Жебрак не позаздрить багатому вельможі, що їздить в кареті, тому що відстань між ними надто велика, а от власник брички може позбутися сну, побачивши у свого сусіда карету, запряженою добрими конями» [5].

З точки зору психологів почуття заздрості не тільки руйнує психічну структуру особистості, а також деформує міжособистісні відносини, викликає почуття прикрості, роздратування, приниження, злоби. Саме тому необхідно проводити психологічну корекцію особистості схильної до проявів та переживань відчуття заздрості.

Література:

1. Бердяев, Н. А. Философия свободного духа / Николай Бердяев. М.: Изд-во АСТ, 2006. – 414 с. – (Философия. Психология).
2. Изард, К.Г. Психология эмоций / Перевод с англ. – СПб.: Изд-во "Питер", 2000. – 464с.
3. <http://megasite.in.ua/109619-zazdrist-psihologiya-zazdrosti.html>.
4. <http://www.elitarium.ru/>.
5. <http://www.radiosvoboda.org/content/article/954754.html>.